

BAROK

1. Wstęp:

- *barocco* - (po włosku) **dziwne, nieszablonowe** - "perła o nieregularnych kształtach"

2. Historia:

- kontrreformacje → **Bóg z powrotem w centrum**
- czerpanie z: klasycyzmu → NIE, **średniowiecza** → TAK
- Periodyzacja
  - EU: pocz.-XVI w, rozkwit-XVII w, koniec-I poł. XVIII
  - PL: od końca XVI do połowy XVIII
- **człowiek** → **wątpliwy**, zagubiony, bezradny, występuje wiele sprzeczności
- **Sarmatyzm**
  - koncepcja związana z poszukiwaniem tożsamości, została oparta na **micie sarmackim** i przekonaniu o pochodzeniu szlachty ze starożytnego plemienia sarmatów (Irackie ludy koczownicze)
  - konkretna **ideologia, obyczajowość, styl życia**
  - mit szlachcica sarmaty → **megalomania**, ksenofobia, **obyczajowość**, ceremonie, **tradycje**
  - **teatralizacja życia** → **pogrzeby** (CASTRUM DOLORIS, **POMPA FUNEBRIS**), portrety trumienne

3. Rozkwit wystawnych form życia

- codzienne czynności nabierają **cech rytualnych**
- **baśniowe dekoracje** w pałacach, bramy triumfalne → kwiaty, owoce
- **peruki, obfite stroje, perfumy, puder, perfumy**
- bale, maskarady, pokazy sztucznych ogni, widowiska, procesje, pogrzeby

4. Metafizyka

- **wszystko to, co jest poza materią** → **dusza, byt, relacja z bogiem**
- **mistycyzm** → poszukiwanie Boga w ekstazie religijnej, nawiązanie kontaktu
- **Antropocentryzm** → **Teocentryzm**

5. Filozofia

- **racjonalizm** → "**myślę, więc jestem**" ("**cogito ergo sum**") - Kartezjusz, rola umysłu, podstawa rozważań → zwątpienie, możemy mu ulegać, **jedyne pewne** → **własne "ja"**
- **sceptycyzm** → "**człowiek jest tylko trzciną, najwężlejszą w przyrodzie, ale trzciną myślącą**" - Blaise Pascal, rozum → ułomny wiara → prawdopodobna, wiara się "opłaca", zapewnia szczęście. Kwestionowanie potęgi umysłu

6. Sztuka

- **podważenie antycznego kanonu estetycznego**
- zaburzenie proporcji, **hiperbolizacja**, nieregularność, **nadmiar, dysharmonia**
- **motywy: duchowość, przemijanie, refleksja metafizyczna, marność**
- zmienność rytmów, operowanie światłem, tajemniczość, **wyobrażenia, deformacja, kreacjonizm, zmysłowość**
- **vanitas** → **motyw marności** (dóbr doczesnych) → ks. Koheleta

7. Malarstwo

- tematyka: **marność, religia, mitologia, alegoryka, malarstwo portretowe, pejzaże, martwa natura**
- **In ictu oculi** → w mgnieniu oka (przemijanie)
- kontrast, dynamika, asymetryczność

- **ekspresyjne sylwetki** ludzi, **monumentalizm**, dramatyzm
- twórcy: Caravaggio, Rembrandt, Jan Vermeer, Peter Paul Rubens, Diego Velazquez, Giovanni Lorenzo Bernini
- DZIEŁO + ARTYSTA → BAROK
  - **dzieło** → **dynamizm**, niezwykłość, niejednoznaczność, **kontrast**, alegoria, **metafora**
  - **artysta** → kreuje, zaskakuje, **prowokuje**, przekonuje, **ośniewa**
  - **dzieło** → **subiektywizm**, zmysłowość, intelektualizm, **metamorfoza**

8. Architektura

- **okazałe kościoły, przepych**
- rezydencje królewskie, magnackie, **wielkie ogrody**
- wieloelementowe fasady, nieregularne krzywizny
- **architektura miejsca** → **rynki, place, fontanny**
- malowidła dają **efekt iluzji**
- teatralne efekty → operowanie skalą, ef. światłowe, **złudzenia optyczne**

9. Rzeźba

- nawiązania: **Michał Anioł** (renesans), **ekspresja**, **patos (podniosłość)**, ef. baśniowy

10. Teatr

- **Francja** → **klasyczna tragedia** (Pierre Corneille, Pierre Racine) i **komedie** (Molier)
- **Anglia** → **dramat elżbietański / szekspirowski**
- rozwój teatru dworskiego → prywatne sceny, głównie sztuki włoskie i francuskie
- **trupy wędrowne** (Jezuickie), **teatry szkolne** (dydaktyka, moralizacja)

11. Synteza sztuk

- **ideał** twórcy barokowego
- połączenie **słowa, muzyki, tańca** w dramacie z el. teatru: ef. **malarskie**, inżynieryjne, **architektoniczne**, sztuka budowlana, **rzeźba**, **sztuka ogrodowa**

12. Antynomie (sprzeczności)

- **problematyka metafizyczna** (Bóg, szatan, wieczność, zbawienie) i **racjonalizm metody** (logika, argumentacja)
- **teologiczna spekulatywność** (analiza abstrakcyjnych problemów religijnych) i **matematyczna systematyczność** (wnioski, argumentacja)

13. Bohaterowie masowej wyobraźni

- **Szlachcic sarmata** → patriota, waleczny, szanuje tradycje, dumny, honorowy, wierzący, tolerancyjny, **z czasem staje się uosobieniem negatywnego bohatera** → nacjonalista, awanturnik, fanatyk religijny, wąskie horyzonty → Narrator w **pamiętnikach** Jana Chryzostoma Paska
- **Dworzanin** → Wykształcony, zna języki, wyrafinowana polszczyzna, poch. z wyższych sfer, biegły w sztuce dworskiej etykiety konwersacji oraz flirtów i zalotów → Podmiot w wierszu **Na oczy królowny angielskiej**, Daniela Naborowskiego, Podmiot w utworze *Do trupa* - Jana Andrzeja Morsztyna
- **Szlachcic żołnierz i obywatel** → waleczny przejęty losami kraju, gotowy do poświęceń, dostrzega problemy szlacheckiej demokracji. Przywiązuje wagę do tradycji i wiary → **Narrator w pamiętnikach** Jana Chryzostoma Paska